

Teď ještě několik slov k rozvoji proletářského umění. Nynější jeho stav (kdy jsme teprve na jeho prahu) a statické pojmání literární historie vedlo by k tomu, že proletářské umění je možné až v proletářském státě.

V této věci soudíme takto: až v proletářském státě je možná proletářská kultura, tj. umění rozrostlé do slohové šíře — proletářské umění je však možné i dnes. Revoluce je jeho kontrapunktem. A její mentální oblast nespočívá jen v jejím provádění, ale též v přípravě na ni — tedy nejen v budoucím proletářském státě, ale i v dnešku, který se připravuje jej vybojovat.

Nacházejíce se v zániku stylu jednoho a zrodu stylu druhého, nechceme nepozorovat, že umění nové, byť většinou negací, přece jen pojí se s uměním starým dle všech zákonů vývojového sledu. Ač je jeho protikladem — z něho vyrůstá. Jde tu však o víc než o rozdíl dvou generací. Jako umění buržoazní je poslední etapou velké epochy životního stylu individualistického — tak umění proletářské je zase jen předvojem velké epochy životního stylu sociálního souručenství.

Nazírajíce marxisticky i na proletářské umění zjišťujeme, že je uměním přechodným. S ukončením období diktatury proletariátu zanikají společenské třídy. Se zánikem tříd padá i třídní umění proletářské. Nebo spíše než padá — rozproudí se na všechny strany z úzkých mezí třídy a rozroste se v nové katedrály socialistické kultury.

Proletariát jsou dělníci nového světa. Umělci chtějí být dělníky nové krásy v něm.

(Var I, str. 271–275, 1. 4. 1922)

Literární skupina utvořená v září 1921 sdružila většinu mladých básníků a spisovatelů českých, pokud nejsou členy Devětsilu, skupiny pražské. Jádrem jejím byla skupina brněnská: Lev Blatný, Fr. Götz, D. Chalupa, J. Chaloupka, Č. Jeřábek, Fr. V. Kříž. K nim přimkli se jiní Moravané: Jiří Wolker, M. Jirko, V. Nezval, J. Berák, B. Vlček, i pražští literáti: J. Knap, A. M. Píša atd. — Od října 1921 vydává skupina svůj orgán Host nákladem Obzoru v Přerově.

Literární skupinu sdružuje společné vyznání umělecké. Básníci této školy popírají civilizační poezii St. K. Neumanna a jeho epigonů, poněvadž zpívá krásu hmoty vraždící člověka a nepronikla ke vztahu člověka k civilizaci tovární a průmyslové.

Rovněž se staví s příkrým odporem k poezii vitalistického naturalismu Fr. Šrámka, M. Rutteho, V. Mixy aj., kteří oslavují život, ale rozumějí jím jen život těla, pudů, živočišných vznětů. Literární skupina vystoupila pod praporem expresionismu. Její poezie chce být diktaturou lásky a lidské družnosti. Chce programově působit ke změně člověka v bytost duchovou, která by nepodléhala slepě poměrům, ale spoluvytvářela je. Z jejích básní zněl zpočátku křik zděšeného srdce lidského, zlekaného surovostí válečného zabíjení a vřavou zloby lidské, po lásce a lidskosti. Ale její básně neustrnuly na pouhé duchovosti, nýbrž spějí ke slavné shodě

světa a duše. To, co podávají, je zduchovělá realita, skutečnost proniklá mravním účelem, skutečnost zcitovělá.

Básníci skupiny chtějí se kladně zúčastnit přestavby společenské, jejíž vlna se prolévá světem. Jejich nová poezie chce být reálnou prací na přeměně světa. Přiklánějí se tudíž k poezii sociální a proletářské, jež zpívá lepší příští společnosti lidské.

(Duben 1922)

I

V době, v níž konečně umění se má stát podstatnou součástí života širokých vrstev, každého jednotlivce, cítíme znova nutnost vyřešit si svůj poměr k umění a zvláště k umění přítomnosti. Stará otázka, jež se vždy vynořovala, když jedno umění vyspěvši formově ztrácelo na intenzitě a náplni myšlenkové a na jeho místo se tlačilo nové, nehotové, kvasící umění, proto často nedokonalé a formově zdánlivě úpadkové, myšlenkově však průbojné, doléhá na nás znovu v přítomné době, jež je jedním z největších přelomů v dějinách lidstva.

Proti dřívějším rozhovorům o tomto tématě máme dnes my rozhodnutí podstatně lehčí. Nám je jasno, že umění jakožto součást lidského života nemá účelu samo o sobě, že účelem jeho je podporování, zmnožování života lidského.

Za tímto účelem kráčí dvěma hlavně cestami. Tou, jež je podstatou uměleckého díla, řekněme zhruba cestou krásna, a myšlenkovou náplní, svým étosem. Vyřešení správného poměru mezi těmito dvěma prvky dá nám stanovisko mladého socialisty k umění. Případy mohou být tři: Že oba prvky jdou spolu, anebo stojí proti sobě, či že prvek etický je indiferentní. Prvý případ dá nám ideální dílo umělecké. Poslední platí s jistým omezením. Neboť v každém díle je zajisté tendence, ale kde svou malou aktuálností našich snah se nedotýká, řekněme, že dílo není tendenční. Pokud u takového díla stránka estetická vyhovuje, nemůžeme se stavět proti němu,